

ERNEST MOLINÉ I BRASÉS, DEFENSOR DELS JOCS FLORALS

Carola DURAN TORT

A l'*Anuari Verdaguer 1993-1994*, la doctora Rosa Cabré estudiava i editava, amb la seva competència habitual, un text de Josep Yxart que porta per títol «La decadencia de los Juegos Florales», publicat a finals de 1891 a la revista *La España Regional*. És un extens treball on el crític tarragoní, utilitzant la periodització per la qual passen totes les activitats humanes —creixement, plenitud i decadència—, atribueix als Jocs Florals un estadi irreversible de decandiment. Els períodes establerts per Yxart situen l'etapa de creixement entre 1859 i 1865; la de plenitud entre 1866 i 1878 i la de decadència de 1879 ençà. Les causes de la decrepitud, segons Yxart, són dues principalment: una de caire literari, com és la no-aparició de nous poetes, i l'altra de caire polític, com és la finalitat patriòtica de la festa que imposa un excés de càrrega ideològica al certamen, fet que condiciona la qualitat de les obres i porta a la repetició de temes i a l'amanerament de la forma. El crític es pregunta si no seria convenient, o bé reconsiderar l'oportunitat del certamen, o bé destriar els elements poètics i polítics en dues celebracions diferents.

La resposta a l'article de Josep Yxart va aparèixer just després de la celebració dels Jocs Florals de 1893 en forma de tres articles publicats al diari *La Renaixensa* i redactats pel crític Ernest Moliné i Brasés.¹ De fet, sota l'aparença d'una rèplica al treball del crític tarragoní, s'hi amaga la denúncia d'unes divergències en el si del moviment catalanista protagonitzades, d'una banda, pels elements afins a la Lliga de Catalunya i, de l'altra, pels elements que no combregaven amb el programa politicocultural de l'entitat, en aquest cas, identificats amb Josep Yxart, però també amb Joan Sardà i Narcís Oller.

La natural evolució del moviment de recuperació cultural de Catalunya havia desembocat a mitjan dècada dels vuitanta en la necessi-

1. Ernest MOLINÉ i BRASÉS. «Los Jochs Florals de Barcelona». *La Renaixensa*, 14 i 21-V i 11-VI-1893.

tat de passar de l'estadi neutral, on les diferències ideològiques de cadascú s'esborraven a favor del sentiment comú, a l'establiment d'uns mínims programes civicoculturals de les diverses alternatives, la qual cosa demanava unes preses de posició no sempre coincidents. En el moviment catalanista central, doncs, s'hi trobaven des del corrent més conservador, identificat amb les figures de Jaume Collell o de J. Mañé i Flaquer, ai més progressista, protagonitzat per Valentí Almirall, i, entremig, el de «molts antichs floralistas, los quals massa independents per anar darrera de polítichs y massa artistas per anarhi davant, ab massa amor pera tenir prou serenitat, volent ser lógichs y tement la lògica, pretenen dels anyoraments ferne una doctrina, de somnis que inspirá l'entusiasme ferne un objectiu, y de vagas lucubracions poéticas ferne article de constitució que la realitat del temps y la manera de pensar de la nostra societat fan temer que no passaran de utopias generosas».² La recent fundació de la Lliga de Catalunya, el 1887, és l'evident inspiradora de la citació desenganyada de Joan Sardà. I tots aquells que no se sentien identificats amb cap d'aquestes opcions i que potser enyoraven els temps «on no era menester fer cap professió de fé política» eren vistos amb prevenció pels components de la Lliga de Catalunya que els retreia el poc entusiasme per identificar-se amb el model de pàtria proposat per l'entitat.

Així, quan el 1891 el mateix Joan Sardà elogia el comportament patriòtic dels artistes francesos que es van negar a participar en l'Exposició de Belles Arts que s'havia de celebrar a Alemanya, a causa de les baralles que mantenien els dos països pels territoris de l'Alsàcia i la Lorena, i ho fa amb paraules abrandades de lloança cap a l'amor patri que «deu ser fins brutal per lo fort y actiu; no ha de perdonar al enemich; no ha d'olvidar la injuria, no ha de tranzigir ab la deshonra propia. Ha de volerho tot pera la pàtria: honors, domini, grandesas, forsa; res pera las demés», des de les pàgines de *La Renaixensa* s'està d'acord amb l'actitud patriòtica que Joan Sardà atribueix als artistes francesos, però se'l convida que, *mutatis mutandis*, ell també s'abandoni a l'empena del corrent patriòtic que en aquell moment defensa el diari, i que no és altre que el proclamat per la Lliga de Catalunya i establert en el Missatge a la Reina Regent de 1888.³

2. JOAN SARDÀ. «Pròleg». Dins: ADOLF BLANCH i CORTADA. *Poesias catalanas*. Barcelona: La Renaixensa, 1888, p. xv.

3. L'article que recull la citació de Joan Sardà és el següent: JAUME d'URGELL (pseud.). «Lo "chauvinisme" català». *La Renaixensa*, 8-III-1891.

Les actituds receloses cap al tercet dissident presenten una treva quan, el 1892, *La Renaixensa*, com a conseqüència de greus problemes econòmics, rep el suport financer de la Lliga de Catalunya, amb la voluntat de convertir-la en un diari modern i cosmopolita, tot i mantenir la direcció nominal d'Àngel Guimerà i l'efectiva de Pere Aldavert. El mateix Yxart torna a col·laborar-hi amb un article sobre Ibsen⁴ i Narcís Oller actua de compromissari per Barcelona a l'Assemblea de Manresa. Però al cap de poc temps, la realitat dels números s'imposa i les col·laboracions previstes que havien de modernitzar el diari no arriben a bon port. Tanmateix, la dependència econòmica de la Lliga de Catalunya ha afavorit l'entrada, al diari, dels cadells del Centre Escolar Catalanista, entitat aixoplugada per la Lliga i pensada per actuar de planter dels futurs quadres dirigents. Entre aquests joves, cal destacar J. Puig i Cadafalch, L. Duran i Ventosa, E. Moliné i Brasés i E. Prat de la Riba, els quals, contràriament al que es podia esperar de la seva edat, tenen una visió patriòtica més conservadora, més romanticopopular, en la línia de Marià Aguiló —no és balder recordar que Moliné i Brasés aspira a convertir-se, al llarg de la seva vida, en un *alter ego* de Marià Aguiló en els vessants de bibliòfil, editor i poeta—, i oposada, per tant, a la posició més oberta i menys compromesa d'Yxart, Sardà i Oller, els quals tornen a deixar el diari. La situació es redreça el 1894 quan, a la vista del fracàs econòmic del nou model de diari, el tàndem Aldavert-Guimerà es torna a fer càrrec de la gestió, tant econòmica com ideològica, i el mitjà recupera la filosofia més pròxima i més directa dels vells temps. Encara que Josep Yxart ja no torna a escriure per al diari, a causa de la seva malaltia i posterior mort el 1895, Narcís Oller sí que hi reprèn les col·laboracions, després de la mort de l'amic Yxart, amb narracions i traduccions.

El treball que reproduïm no és producte, doncs, d'un crític de la mateixa generació que Yxart, sinó que és d'un membre de la generació posterior, la nascuda al voltant dels anys setanta, la que va coincidir amb l'esclat del que s'ha anomenat modernisme. Ernest Moliné i Brasés havia nascut el 1868 al carrer Nou de la Rambla al si d'una família menestral dedicada al comerç de mobles. Després d'estudiar el batxillerat als escolapis, va cursar la carrera de Dret a la Universitat de Barcelona. En aquesta etapa universitària va formar part, juntament amb altres estudiants, com ara Narcís Verdager i Callís, Enric Prat de

4. Josep YXART. «Enrich Ibsen». *La Renaixensa*, 31-I i 7-II-1892.

la Riba, Josep Puig i Cadafalch, Francesc Moragas i Barret, etc., del Centre Escolar Catalanista, entitat que agrupava els universitaris i que, com ja hem dit, estava pensada per formar els nous dirigents catalanistes. Un cop acabada la carrera, es trasllada a Madrid per doctorar-se, i després d'aconseguir el títol, el 1890, retorna a Barcelona on continua amb les actuacions públiques a la Lliga de Catalunya, a l'Assemblea de Manresa, on figura com a delegat per Barcelona, i a les Assemblees posteriors de Reus, Olot, Girona i Barcelona. En l'escissió que sofreix la Unió Catalanista, i contràriament a la majoria dels seus antics companys del Centre Escolar Catalanista que acabaran fundant la Lliga Regionalista, Ernest Moliné i Brasés continua fidel a les tesis més intransigents del *tot o res*, postulades des de *La Renaixensa*, mitjà on col·laborarà fins que va desaparèixer, l'any 1905. En el camp professional, va exercir l'advocacia durant alguns anys fins que va ser cridat per Eusebi Güell i Bacigalupi per ocupar el càrrec de secretari del Consell d'Administració de la societat cimentera Asland, acabada de fundar, càrrec que va exercir escrupolosament fins a la mort, el 1940.

L'activitat com a crític, desenrotllada sobretot a les pàgines del diari *La Renaixensa*, la va començar durant la seva estada a Madrid el 1890 i l'obra comprèn més de dues-centes ressenyes de fets literaris. Un cop desaparegut el diari el 1905, va abandonar el camp de les ressenyes literàries i va incrementar la dedicació a la bibliofília i a l'estudi de la literatura catalana antiga. Com a bibliòfil va realitzar la millor obra, l'edició acuradíssima del *Llibre del Consolat del Mar* (1904), i com a editor de textos catalans destaquen, entre d'altres edicions, *Letra de Reyals Costums del Petrarca* (1908), *Avísos d'Amich d'en Joaquím Setantí* (1909), *Les cent millors poesies de la llengua catalana* (1911), *Textos catalano-provençals dels segles XIII i XIV* (1912), etc. En reconeixement a aquesta dedicació a la cultura catalana en els diversos camps, va ser nomenat membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres el 1913. L'activitat professional en l'empresa Asland va anar limitant les publicacions erudites i la seva passió pels llibres es va encaminar a la constitució d'una nombrosa i escollida biblioteca.

L'article que comentem és el primer d'Ernest Moliné i Brasés sobre els Jocs Florals, però no és pas l'únic. Al llarg de la seva actuació com a crític, el tema dels Jocs Florals és tractat diverses vegades⁵ i, com a

5. La llista d'articles que hem detectat és la següent: «Los Jochs Florals de Barcelona». *La Renaixensa*, 14 i 21-V i 11-VI-1893; «Los Jochs Florals». *La*

punt final a les seves opinions sobre la festa de maig, el discurs d'entrada a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona versa també sobre els Jocs Florals.⁶ Tots els treballs sobre el certamen mantenen uns eixos comuns que destaquem a continuació.

El primer i més important —no podia ser altrament en un crític doblat de patriota— és la vinculació indestriable de la reinstauració i celebració continuada de la festa dels Jocs Florals al renaixement políticocultural de Catalunya. Segons Moliné, la generació posterior a les que introduïren el romanticisme a casa nostra —identificades, l'una amb el corrent que va portar la teoria romàntica a través d'*El Europeo* i l'altra amb l'anomenat romanticisme «arqueòlogic», de recuperació del passat, de Piferrer, unides, no obstant les diferències, per l'esperit comú d'amor a la pàtria— va anar identificant aquest amor amb l'amor a la llengua i, tot seguint la imprecació de l'*Oda* de Bonaventura Carles Aribau «muyra, muyra l'ingrat que al sonar en sos llabis / per extranya regió l'accent nadiu no plora, / que al pensar en ses llars no's consum ni s'anyora / ni cull del mur sagrat la lira dels seus avis», va començar a recuperar la llengua per cantar el mur sagrat, la terra dels avantpassats. D'aquí la florida de poetes, bona mostra dels quals són els reculls *Los Trobadors nous* (1858) i *Los Trobadors moderns* (1859),⁷ perquè «la poesia fou lo medi de concreció d'aspiracions nacionalistas poch determinadas».⁸ I els Jocs Florals van ser la formulació, inconscient si es vol, del «catalanisme latent que animava las obras de nostres pensadors».⁹

Renaixensa, 3-V-1896; «Jochs Florals de Barcelona. Discursos y poesias». *La Renaixensa*, 22-XII-1896; «Jochs Florals de Barcelona. Poesia y prosa literaria». *La Renaixensa*, 20-VII-1898; «Jochs Florals». *Juventut* (1900), p. 180-181; «Jochs Florals de 1900». *La Renaixensa*, 11-I-1901; «Jochs Florals de Barcelona». *La Renaixensa*, 22-XII-1902; «Los Jochs Florals». *La Renaixensa*, 2-V-1903; «Lo volum dels Jochs Florals d'enguany». *La Renaixensa*, 8-VIII-1903.

6. *La primera vinticinquena dels Jochs Florals, discurs llegit a la RALB el 4 de maig de 1913*. Barcelona: Casa de Caritat, 1913.

7. Es tracta de dues antologies publicades el 1858 i 1859, per Antoni de Bofarull i Víctor Balaguer, respectivament, editades ambdues per Salvador Manero i que recullen la producció poètica romàntica, anterior a la reinstauració dels Jocs Florals el 1859.

8. «Los Jochs Florals». *La Renaixensa*, 3-V-1896.

9. *Ibidem*.

L'explicació de la reinstauració dels Jocs Florals que fa Ernest Moliné i Brasés segueix la doctrina de l'evolució idealista d'Alfred Fouillée,¹⁰ segons la qual les idees força són el motor de l'evolució. O sigui que una imatge, una idea —en aquest cas la idea de pàtria— tendeix a realitzar-se en el sentit de produir, fins i tot inconscientment, l'acte o moviment que condueix a plasmar-la o concretar-la. D'aquí que els restauradors dels Jocs Florals actuessin inconscientment a favor de la imatge de pàtria i, amb el temps, el moviment arribés a plasmar-se en un programa polític que sorprenia fins i tot als qui n'havien sembrat la llavor, com ho demostra el discurs de Milà i Fontanals en la festa commemorativa dels vint-i-cinc anys dels Jocs Florals.¹¹

Per al crític, el missatge polític és present principalment en els parlaments dels presidents i en els discursos de gràcies on cada cop és més evident la identificació llengua = poble i l'afany per recuperar la llengua envilida i elevar-la a la categoria de llengua purificada i renascuda. D'aquí les metàfores de la ventafocs o de la morta viva. I entre els parlaments presidencials, Moliné i Brasés destaca la joia literària del discurs de Marià Aguiló, el 1867, i el de Víctor Balaguer, el 1868, que afir-

10. Albert Fouillée va néixer a La Pouère el 1838. Va estudiar filosofia i va començar una brillant carrera com a filòsof que el va portar a la càtedra de Montpeller el 1865; va aconseguir el títol de doctor l'any 1872 amb dues tesis notables: *La liberté et le déterminisme* i *Platonis Hippias minor, sive Socratica contra liberum arbitria argumenta*. La seva constitució malaltissa li va fer renunciar a la càtedra i retirar-se de la vida docent a la Costa Blava, on es va casar amb la vídua Guyau, mare del pensador i poeta a qui va fer de pare. En aquesta llarga etapa de recés va publicar la seva extensa obra sobre filosofia, psicologia, història del dret, de la moral, etc., entre la qual mereixen destacar-se *La philosophie des idées-force* (1879) i *L'évolutionisme des idées-forces* (1890) on exposa la teoria de l'evolucionisme idealista. Els esbossos de les seves obres van ser llargament difosos a través de la *Revue des Deux Mondes*, mitjà que devia fer arribar el seu pensament a casa nostra. Va morir en el retir de la Costa Blava el 1912.

11. En el discurs de presidència, Manuel Milà i Fontanals recorda la creació dels Jocs Florals fa vint-i-cinc anys i diu: «Lo President sols proposà y defengué una proposició negativa com fou: que'ls Jochs Florals, los quals mirava com á temple, ó almenys com á refugi y recort de la llengua catalana, sols havian d'usar d'aquesta llengua. Tal volta eixa determinació portá conseqüèncias majors de lo que ell volía, mes, parlant en veritat, no se'n sap penedir». M. MILÀ I FONTANALS. «Discurs del Sr. President». *Jochs Florals de 1883*, p. 38.

ma que els Jocs tenen un objectiu patriòtic i es proposen ressuscitar «una llengua que's creya perduda, una literatura que's creya oblidada, una patria que's creya desaparescuda».¹² Per això, segons Moliné, els Jocs són «l'*alma mater* del renaixement literari y polítich de Catalunya»,¹³ un esdeveniment de l'esperit, essencialment polític, que adopta la forma poètica. El sentiment de pàtria és present en totes les poesies al llarg dels anys, però canvia, això sí, la forma externa que s'adequa a les noves circumstàncies i als nous estils poètics. Però la pervivència és el que fa que Moliné, seguint Taine, qualifiqui el sentiment de pàtria de caràcter essencial, de tret dominant que el poeta confereix a les poesies. I l'opinió del crític, segons la qual els Jocs Florals evolucionen i són el reflex de la societat que els empara, també és fruit de les teories estètiques de Taine.

Tanmateix, els Jocs Florals són també una festa literària on els poetes de tres generacions han expressat els seus sentiments i anhels, amb una actitud precursora. I aquest és un altre dels trets que perviuen en els treballs de Moliné i Brasés: la condició profètica atribuïda als poetes. La força invisible de la poesia va moure els primers poetes a enfilarse «ab un vol de sa fantasia a las alturas olvidadas desde ahont podian contemplar tota la patria, sa llengua gloriosa, sas costums, sas tradicions»¹⁴ i a actuar de precursors, d'heralds, de vidents del patriotisme català, ja que sempre els poetes han actuat d'iniciadors dels grans fets de la història.¹⁵ No és gaire difícil de descobrir en aquesta afirmació del crític el ressò dels herois de Thomas Carlyle. Així mateix, la utilització, en aquest article, de la figura de Samsó, «en mal hora xollat per la enganyadora Dalila», que s'adona que ha recuperat la força un cop li ha crescut la cabellera, és un altre deute a l'obra del pensador anglès, en aquest cas al llibre *Past and Present* (1834).

L'admiració cap a l'escola poètica mallorquina, a la qual considera l'educadora, l'endolcidora de la poesia seca i cantelluda, pròpia del Principat, i la que li ha encomanat la plàstica, la bellesa, la ductilitat, el

12. La citació de Víctor Balaguer és treta del treball de MOLINÉ i BRASÉS. *La primera vinticinquena dels Jochs Florals*, p. 20.

13. La forma *alma mater* per qualificar els Jocs Florals es troba a l'article que reproduïm, i també al treball del 3-V-1896 i al discurs d'entrada a la RABLL, p. 51.

14. «Los Jochs Florals». *La Renaixensa*, 2-V-1903.

15. «Jochs Florals». *Juventut*, vol. 1 (1900), p. 180.

refinament, és un altre dels elements que es mantenen al llarg de les anàlisis dels Jocs Florals fetes per Ernest Moliné i Brasés. La presència continuada dels poetes mallorquins, com ara Marià Aguiló, Josep Lluís Pons i Gallarza, Ramon Picó i Campamar, Tomàs Forteza, etc., fins a arribar al mestratge en Gai Saber, l'any 1902, de Miquel Costa i Llobera, és una demostració de la beneficiosa influència que els aires clàssics, hel·lènics, que sempre han prevalgut en la poesia mallorquina, han tingut sobre les produccions més dures i aspres de la poesia de Catalunya: «La influencia mallorquina ja refosa en l'ànima literaria catalana, constituint d'ella un essencial y ja indeterminable element biológich, prova de sa acció feconda»,¹⁶ juntament amb la finalitat patriòtica, són les dues constants que s'han mantingut al llarg de tots els certàmens, segons el crític. Precisament la finalitat patriòtica és la que ha provocat l'aparició dels vicis, les repeticions i les imitacions que han marcat la poesia *floralista*, la «poesia de Jochs», i no serà feina fàcil reconvertir-la en una poesia més acostada a les noves estètiques. «Estirpar tota la mala herba que s'ha ensenyorit del camp de nostra poesia: no hi ha poca feyna!... Quin cop de fals, Reyna Santíssima!»¹⁷ No és estrany que Moliné i Brasés aprofiti la tornada d'«Els Segadors» per sintetitzar la neteja que cal fer en el camp de la poesia, perquè ell n'és l'autor i no fa, doncs, cap plagi utilitzant-la.

Establerts els conceptes bàsics que, per al crític, són indestriables del certamen *floral*: la missió patriòtica, l'expressió literària, l'acció profètica dels poetes i la decisiva influència de la llengua i literatura mallorquina sobre la poètica del Principat, passem a comentar l'article on rebut la pretesa decadència dels Jocs Florals. L'article de Moliné i Brasés, encara que destinat, en principi, a rebatre la teoria i la posició política d'Yxart, és també adreçat a sectors de la societat barcelonina —la massa— culpable del clima de rebuig cap a la festa dels Jocs Florals, rebuig que es fa evident en les mostres dels escriptors satírics que es fan ressò de l'encarcarament a què ha arribat la festa de maig.¹⁸

16. *La primera vinticinquena dels Jochs Florals*, p. 48.

17. «Jochs Florals de 1900». *La Renaixensa*, 11-I-1901.

18. Un exemple del tractament de la festa dels Jocs Florals per part de la premsa humorística és la poesia inserida a *L'Esquella de la Torratxa* (1893), p. 295: «VELLS Y RANCIS. Com que aquests Jochs no's regeixen / per las lleys del sant progrés / ja ranquejan, ja ranquejan, / ja ranquejan d'alló mes.»

Així, com ja hem dit al començament, els atacs a Yxart cal considerar-los, en certa manera, invectives que els més joves d'edat adrecen al crític consagrat —i als seus seguidors— que s'ha separat de l'ortodòxia que ells proclamen, malgrat el reconeixement explícit a la tasca que ha portat a terme. I no és un article de controvèrsia tan innocent com vol semblar. Per exemple, la qualificació de «decadentista», aplicada al crític tarragoní, tot i l'aclaració de Moliné i Brasés que cal entendre-la com a sinònim de «seguidor dels qui creuen en la decadència dels Jocs Florals», té una càrrega subliminal que no es pot oblidar, en un període en què el mot «decadentista» significava un determinat corrent de modernitat radicalment oposat al regeneracionisme que Yxart havia practicat com a crític.

L'article aparegut a *La Renaixensa* és també la defensa oficiosa, formulada des de dintre de la institució, no solament perquè Moliné i Brasés formava part dels Consistoris de 1892 i 1893 i estava interessat a defensar la qualitat de les obres premiades amb el seu veredict, sinó perquè la major part del cos d'adjunts es movia a l'entorn del diari, i evidentment de la Lliga de Catalunya, i tenia, doncs, un pes decisiu a l'hora de proposar i nomenar el Consistori de cada any. La llista dels possibles mantenidors es confeccionava tenint en compte la feina feta pels membres proposats durant l'any transcorregut des de l'última festa i era com una mena de reconeixement als mèrits contrets per les actuacions públiques, pels llibres publicats, pels drets defensats, etc. D'aquesta manera, política —entesa com a comportament cívic— i literatura es confonien en el funcionament mateix del certamen.

Un cop d'ull al treball de Moliné i Brasés delata que ha estat redactat sense tenir al davant el text d'Yxart; perquè no s'entén d'altra manera que tergiversi la periodització yxartiana —que situa el moment culminant dels Jocs Florals el 1877 i no abans com pretén Moliné— i que li retregui de no fer un seguiment estètic dels temes quan el crític tarragoní fa un complet estudi dels inicis de la festa i dels períodes estètics pels quals ha passat.

Però, a pesar dels desacords sobre si els Jocs Florals estaven o no irreversiblement condemnats a la desaparició, també hi ha coincidències en les dues posicions. D'entrada, l'opinió desfavorable sobre les poesies que han concorregut als Jocs Florals de 1891, «que foren excessivament fluixas» segons Moliné. Després, la necessitat d'eliminar tots els clixés floralistes que impregnen la poesia dels certàmens i la converteixen en una mostra fossilitzada i repetitiva, allunyada de la ve-

ritable creació literària. Com ja hem apuntat abans, Moliné i Brasés fa explícita aquesta necessitat l'any 1901, uns quants anys després de l'article que reproduïm. I finalment, la utilització de la teoria sociològica de Jean-Marie Guyau per explicar l'arrelament de la festa i la conveniència o no de continuar-la utilitzant com a catalitzador de la idea de pàtria.

Yxart, en el seu discurs a l'Ateneu Barcelonès que versa sobre la crítica literària, pronunciat a finals de 1892, demostra explícitament, amb una llarga citació, que coneix l'obra de Jean-Marie Guyau i la seva teoria de la influència de la psicologia i la sociologia sobre l'estètica i la concepció artística, de tal manera que la vida col·lectiva i la vida individual tendeixen a confondre's per mitjà de la simpatia, de la solidaritat humana.¹⁹ En el seu treball sobre la decadència dels Jocs Florals de 1891, un any abans del discurs de l'Ateneu, la visió social de Guyau es transparenta en la frase, referida a la intenció de la festa de maig, que no és altra que «[el] fin, realment atendible, de toda ceremonia pública y grandiosa, que congrega voluntades, propaga sentimientos y mantiene la cohesión entre todos los partidarios de una misma idea».²⁰ De manera similar, Moliné i Brasés considera que la «institució es social, es á dir, respon als sentiments de tot un poble, essent, per lo tant, lo llás d'unió entre'ls individus, si produheix la *simpatia* entre tots ells vers un gran ideal fentlos viure una nova vida per medi d'una comunió de sentiments...». Per tant, Guyau és al darrere d'ambdós crítics en l'apreciació de la incidència de la festa sobre la col·lectivitat, però mentre que Yxart demana que, si es creu necessari el manteniment dels Jocs Florals per allò de la «simpatia», es desdoblí, d'una banda, en un esdeveniment que centri tota la càrrega política i, de l'altra, en un certamen literari amb un alt nivell d'exigència, Moliné considera que la celebració respon encara a les necessitats de la societat que s'identifica amb una mateixa idea de pàtria i que la sequera literària dels anys vui-

19. El discurs de Josep Yxart, pronunciat des de la presidència de l'Ateneu, és recollit a *La Vanguardia* dels dies 14 i 15 de desembre de 1892 i a les *Actas del Ateneo Barcelonés*, vol. II, p. 29-54. En l'actualitat es troba fàcilment perquè ha estat reproduït dins Rosa CABRÉ, *José Yxart: crítica dispersa (1883-1893)*, Barcelona: Lumen, 1996, p. 162-189. En el moment en què va ser pronunciat, *La Renaixensa* el va traduir i publicar al volum XXII (1892), p. 817-830 i 833-843.

20. «Josep Yxart: La decadencia de los Juegos Florales». Edició a cura de Rosa CABRÉ. *Anuari Verdaguer 1993-1994*. Vic: Eumo Editorial, 1995, p. 288.

tanta i noranta pot fàcilment donar pas a un altre any gloriós com el de 1877. Certament, els Jocs Florals de 1902, amb la consagració de Miquel Costa i Llobera com a mestre en gai saber i els guardons a Josep Carner, van tornar a ser un any de bona collita.

En el treball de Moliné i Brasés també hi ha encerts evidents que es concreten, tant en la utilització de les «idees força» d'Albert Fouillée per explicar la reinstauració de la festa, com en la crítica de la «massa», incapaç de pensar per ella mateixa. Els *poètes maudits*, sobretot Charles Baudelaire amb *L'spleen de Paris*, fan entrar en la literatura la massa amorfa que es mou per la ciutat i que, en l'article de Moliné, continua obeint les consignes que li arriben sense criteri per discernir els missatges que li són adreçats. És la mateixa multitud que serveix de teló de fons a *La papallona* de Narcís Oller²¹ o que Raimon Casellas tracta al recull de contes *Les multituds*.

L'article que comentem es divideix en tres parts, publicades amb uns quants dies d'interval. La primera part presenta la pretesa «decadència» dels Jocs Florals com una opinió que ja havia aparegut feia molt de temps, propalada, bé pels escriptors disconformes amb solucions ortogràfiques determinades, bé pels poetes que no havien estat escollits com a mantenidors o pels autors que no havien aconseguit triomfar en el certamen, i basada sempre en les tres fases de l'evolució de la vida. Era una opinió que emmudia un cert temps amb l'aparició de nous poetes i que ara s'havia desfermat de nou amb l'article de Josep Yxart, el qual no feia sinó insistir en les observacions que, any rere any, donava en les seves crítiques als Jocs Florals, publicades dins *El año pasado*. A la segona part del treball, Ernest Moliné i Brasés destaca, d'entrada, la importància de la personalitat crítica d'Yxart i lamenta que hagi abandonat les files floralistes per alinear-se amb els «decadentistes». La tercera i última part de l'article està destinada a rebatre la pretesa decadència amb la demostració que els Jocs Florals són encara, i per molts anys, una institució «viva, vigorosa, definida y moderna», utilitzant forçadament autoritats com ara Taine, Renan, Guyau i Fouillée a manera d'un toc d'erudició on fonamentar els seus criteris.

En resum, l'article de Moliné i Brasés es pot considerar un treball de joventut, on, amb més empenya que reflexió, combat, de manera ex-

21. Laureano Bonet estudia l'aparició de la multitud a les obres d'Oller a «Luces de la ciudad. Notas sobre la aparición de la metrópoli capitalista en la narrativa de Narcís Oller». *Anuario de Filología* 3 (1977), p. 398-444.

plícita, la posició dels contraris als Jocs Florals —Yxart entre ells— i, de manera implícita, les actituds de fredor i distanciament cap al programa de la Lliga de Catalunya, preses per un nucli d'intel·lectuals a qui agradaria retenir entre les seves files. Així doncs, el crític de *La Renaixensa* es proclama defensor acèrrim de la institució, com a símbol de la simbiosi entre literatura i política que va afavorir l'aparició de la Renaixença, i fa evident la necessitat dels Jocs Florals fins que s'aconsegueixin els ideals polítics proposats pel sector catalanista al qual pertany.

LOS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

I

Los Jochs Florals s'acaben de celebrar ab major lluhiment si cab que'ls demés anys, ab gran entusiasme, ab la cooperació de totas las autoritats, ab la presidencia d'un ilustre Prelat; y som al any 35 de sa restauració.¹ Aquest senzill fet, que han de regoneixer los que assistiren á

1. Els Jocs Florals de 1893 van tenir lloc el dia 7 de maig. Aquell any, a més de celebrar el 35è aniversari de la reinstauració, es commemorava el cinquè centenari de l'establiment del Consistori de la Gaya Ciència a Barcelona el 1393, sota el regnat de Joan I, i per aquest motiu es van cursar invitacions al món felibre perquè assistís a la festa. D'aquí la presència de Fèlix Gras al certamen i de les mostres d'adhesió de Justí Pepratx, de A. Roque-Ferrier i del Baró Charles de Tourtoulon. El Consistori era el següent: President, Josep Morgades i Gili; mantenidors, Alfred Brañas, Josep Coroleu, Josep Franquesa i Gomis, Joan Pons i Massaveu, Ernest Moliné i Brasés i Josep Puig i Cadafalch, que actuava de secretari. Les poesies premiades van ser les següents: Flor natural: *L'aixut*, de Ferran Agulló. Accèssits: *Mitjdiada*, del mateix Agulló, i *Montanyana*, d'Agnès Armengol de Badia. Englantina: *Lo somni de Fivaller*, de Ferran Agulló. Accèssits: *La creu de Matagalls*, de Martí Genís i Aguilar, i *La cansoun de la conteso*, de Fèlix Lescourt. Viola: desert. Accèssits: *Lo plor d'Eva*, de Jacint Torres i Reyató, i *Lo rajoler*, d'Agustí Valls i Vicens. El premi a una poesia escrita en provençal és una altra concessió als veïns felibres amb motiu de la celebració del cinquè centenari de la vinguda dels Jocs Florals a Barcelona.

la festa y fins dirém tot Barcelona, gracias principalment al escalf patriòtich que *produhiren* algunas frases militarescas,² la presentém ab tota sa contundencia per encararla ab una opinió rancia ja, per lo molt vulgarisada, que proclama ab grans crits la decadencia de la festa de las lletres catalanas.

2. L'escalf patriòtic que esmenta Moliné i Brasés es va produir per un incident protagonitzat pel nou capità general, Arsenio Martínez Campos, que feia escassament un mes havia succeït en el càrrec a Ramon Blanco, marquès de Peñaplata, el qual havia estat destinat a les Filipines. L'incident és el següent: El capità general, pel seu rang, presidia la mesa al costat del president del Consistori, Josep Morgades. El discurs del bisbe de Vic, que, juntament amb elogis a la personalitat catalana, té un fort contingut espanyolista, va començar a posar nerviós el general. El parlament mai no qüestiona la unitat d'Espanya, com ho demostren les frases següents: «¿Qué us haveu proposat ab lo manteniment d'aquesta institució veneranda? Sens dubte treballar pera donar a nostra aymada Catalunya tota la vida propia, racionalment possible.» «Si volem conseguir, donchs, lo fi que'ns proposem, que es la exaltació de nostra aymada Catalunya, inspiremnos sempre en ellas [la justícia i la prudència] y en la temperansa, tinguem sempre los ulls fixos al cel per rebre me llum y virtut per poder fer als homes tot lo major be possible; y alashoras dominarém per medi de la simpatia: Hasso de benevolencia 'ns lligarán ab las regions germanas, que despossehidas de tota prevenció, veurán en lo poble catalá lo centinella fidel que la Providencia ha colocat á las portas de la Patria pera defensa de la integritat nacional, punt de confiansa que tantas vegadas ha segellat ja ab sa propia sanch: alashoras veuran en lo nostre poble la activitat, la inteligencia, lo treball y'l sacrifici que sent profitosos á tothom, serveixen á la gloria y al benestar comú de nostra mare.» La lectura d'algunes de les poesies premiades i, sobretot, el discurs de gràcies d'Alfred Brañas, molt més contundent en alguns paràgrafs, com els que segueixen: «Avuy que abatuts y despreciats los antichs reyalmes lluytan per trencar y esbossinar las cadenas d'esclavatje ab que'ls subjecta'l poder central, producte de las teorías políticas individualistas y de la filosofía racionalista moderna; avuy que las pequenas patrias s'aixecan ab orgull llegítim, espolsan sas sandalias y recullen del fanch los trossos de sos vestits, resoltas á no deixarse befar ni oprimir per los tirans centralistas, es miraculós que s'os hagi ocoregut designar un gallego...» «Oh, sí, senyors. Altras tantas Polonias son nostras desgraciadas patrias», van acabar d'excitar el general que no parava de remoure's a la cadira fins que va exclamar, adreçant-se al bisbe de Vic: «A haber sabido lo que aquí tenía que ocurrir, en lugar de venir yo, hubiera enviado una compañía de soldados.» El públic assistent, en sentir les amenaces del general, va esclatar en crits i visques a Catalunya, cosa que va provocar la sortida del general «muy contrariado por el incidente, que ha avivado los

Es lo que passa ab moltes afirmacions. Hi ha un tema d'interés general sobre'l qual tots ne tenim una noció més ó menos vaga pero sense que la massa del vulgo n'hagi pogut haver la definició concreta y categórica... ¿creyeu, tal volta, que aquest vulgo, (y en ell comprenem la turba dels aficionats) se pendrà la molestia d'estudiar á fons la cuestió per arribar á trobar aquella veritat tan buscada per l'home estudiós com aliment indispensable de son esperit? No, l'home vulgar no sortirà de vaguetats; no sent aquest desitj de veritat que als altres assedega, y se contenta donant crédit y admetent com á bonas las opinions admesas pel seu voltant per esperits tan emperesits com el seu. Sentirá pronunciar un judici sobre qualsevol tema per algun d'aquells en qui ell creu, no haventse pres tampoch la molestia de sondejar los graus d'intel·ligencia del tal crítich, y'l patrocina desde'l mateix moment, ho diu cent vegadas al dia y, si's veu acorralat per altres que han begut en fonts diferentas, alashoras s'aixeca, mira ab ayre de llástima á sos disputadors, aixeca'l bras y'ls diu ab ayre triomfal: «¡homes, no us canseu, si justament Fulano (¡Fulano *nada menos!*) pensa com jo en aqueixa cuestió; ahir mateix ne parlavam!...» Y heus aquí que al *rebregament* (no pot dirse lluyta) d'idees ó d'opinions, segueixen la comparació d'autoritats, las disputas bisantinas de si Fulano no'n sab ó si'n sab més ó menos que un altre,... pero'l criteri, la opinió sería fundada, resultat de llargas meditacions, lo rahonament convincent y sincer, no's troban ni per remey. La nostra gent creu que'l *maximum* de felicitat consisteix en trobarse en condicions de no tenir que pensar res; per aixó encarrega las ideas com podria encarregar una remesa de pessas de llana.

La inercia de las masses se veu sostinguda y afalagada per la del crítich en qui aquells creuhen y esperan. No'ns referim á aquets darrers temps; la cosa ja ve de més lluny. ¡No'n fa poch d'anys que's canta y bescanta la ditxosa decadencia! Unas vegadas era l'escriptor de criteri tancat y esperit atrabiliari que tenia un disgust de mort perque veyia entronisadas orgullosament en lo Consistori d'un any las *es* per ell exco-

sentimientos regionalistas», segons explica el corresponsal de Barcelona de *El Liberal*. L'incident va ser recollit o obviat pels diaris segons les ideologies, però, per exacerbat, mereix de ser reproduït el comentari aparegut a *El Correo Militar* del 8 de maig: «Verdaderamente son alarmantes los vuelos que va tomando el regionalismo en muchas comarcas de la península [...] El general Martínez Campos ha estado feliz en su apóstrofe al obispo de Vich; pero hubiera estado mejor si entre un pelotón de Infantería lo manda á buscar su consonante en Montjuich.»

municadas ab santa indignació; altrás vegadas era l'escriptor ó poeta presumit á qui s'havia postergat en unas eleccions de Consistori; y casi sempre hi sortia'l poeta carbassejat que descarregava sobre la institució totas las tremendas iras del seu *genus irritabile*. Y d'excuses certament que no'ls n'hi faltavan pera disfressar sos móvils; mes totas ellas venían á resumirse en una que ha passat com á bona entre totas las inteligencias ensopidas, mes que avuy nos fa somriure duptant de la serietat de qui la presenta. Es la cansó de sempre: totas las cosas presentan en sa evolució diferentes fases: una de creixensa, una altra de floriment y prosperitat y una tercera de decadencia.

Donant com á cosa admesa que las duas primeras fases ja havían passat á la historia, naturalment nos trobavam en plena decadencia. ¿Qui s'atreveix, Deu del cel, á desmentir aquest axioma etern, aquesta lley natural tan clara com lo mateix sol? No hi ha més; s'havía trobat la fórmula y era ja impossible desencastarla ó neutralisarla en una pila de cervells anestesiats per ella. Mes seguiren temps d'evident é innegable florida, se proclamaren en un sol any (1877) los noms de Verdaguer, en Guimerá y en Pagés de Puig com á poetas de primera forsa poch coneguts fins alashoras en tota sa importancia dintre y fora dels Jochs,³ y enmudí per uns quants anys la veu dels *decadentistas*.

Seguiren després los Jochs Florals son curs normal alternantse los anys de poca cullita ab altres que l'han produhida molt rica y variada; mes ¿qué hi farem? la consigna estava donada y la morfina d'aquella fórmula vulgar reproduhí sos efectes, y's torná á parlar de decadencia y aquesta vegada insistint molt més, y finalment lo verb va ferse carn en

3. El Consistori dels Jocs Florals de 1877 estava format per Antoni Ros d'Olano, president, Gonçal Serraclara, Vicent Boix, Francesc Miquel i Badia, Andreu Balaguer i Merino, Josep Blanch i Piera, i Joaquim Riera i Bertran, que actuava de secretari. Els premis ordinaris van ser atorgats de la manera següent: Flor natural: Àngel Guimerà per *L'any mil*. Accèssits: Josep Franquesa i Gomis, *L'anada a Montserrat*, i Anicet Pagès de Puig, *L'ànima en pena*. Englantina: Àngel Guimerà, *Lo darrer plant d'en Claris*. Accèssits: Pere Pi Parera, *La batalla del Port*, i Josep Martí i Folguera, *La campana d'Osca*. Viola: Àngel Guimerà, *Romiatge*. Accèssit: Emili Coca i Collado, *Lo plor de Jeremias*. Àngel Guimerà, doncs, va ser nomenat Mestre en Gai Saber en haver aconseguit els tres premis ordinaris. Els premis extraordinaris van ser concedits així: El del Centre de Lectura de Reus a Anicet Pagès de Puig per *A una dona*, i el de la Diputació Provincial de Barcelona a Jacint Verdaguer pel poema *L'Atlàntida*.

lo precís dia en que un crítich d'anomenada comensá á publicar en una revista regional una sèrie d'articles ab aquest títol: *La decadencia de los Juegos Florales*.

Gracias á Deu, la font ja rajava més abundosa; ¡correuhi tots los que trobavau ja gastada aquella fórmula de las tres fases!...

II

Parlém d'aquesta ditxosa decadencia que tant nos han bescantat desde més enllá de las nostras fitas alguns ex-floralistas. Lo senyor Yxart, ponent de la comisió dels *decadentistas* (permetin la impropietat del mot), assegura de cop y volta que la dels Jochs Florals es més certa que la mateixa del teatro ó de la moral pública, creu que no'ns trobém davant d'una d'aquellas decadencias aparents que portan en son si llavors de progrés, sino davant d'una malaltía incurable, y fins nega en rodó que'l seu parer sia en últim resultat cuestió de perspectiva. La importancia de tals declaracions no's pot amagar a ningú que reconegui en lo senyor Yxart al crítich literari de més vol entre tots los que en la nostra ciutat se dedican á aquest art relliscós y difícil (quan se fa á conciencia). Y per lo mateix que sas paraulas y declaracions son d'aquellas que en lo nostre país parlamentari semblan reclamar á continuació las altrás de *sensación, gran expectación en todos los bancos de la cámara*, ja que son autor, á mes de ser un gran crítich ha donat probas públicas de sas aficions floralistas [En nota al peu de pàgina: «Veginse sa Memoria de secretari del any 1885 y son prólech á la colecció de poesias d'en Guimerá»], esperavam ab verdadera inquietut (¡es tan dolorós descubrir en un sér estimat síntomas fatales d'enervament y de mort!) arguments incontrastables que'ns convencessin fins als amants (més no apassionats) de la poetica institució. Llegirem lo treball del senyor Yxart y, ho dihem ingénuament, entre'l pompós y matisat boscatje de sa prosa no hi hem trobat la fruyta que ell nos anunciava desde la entrada.

¿Com nos demostra, si no, 'l fet de la decadencia dels Jochs Florals? Probant que'ls del any 1891 foren excessivament fluixos.⁴ No'ns atre-

4. Els Jocs Florals de 1891 no es van celebrar en la data habitual del primer diumenge de maig, sinó el tercer diumenge, el dia 17, per no coincidir amb els aldarulls habituals que la celebració del 1r. de maig produïa al pla de Barcelona. El president del Consistori era Joan Permanyer i Ayats, i els mantenidors,

virem á discutirli y fins ho donarém com á cert; mes ara preguntém: ¿N'hi ha prou pera deduhirne d'aquest fet lo d'una decadencia fatal y anunciar á la més catalana y popular de las institucions literarias que la massa de Sant Benet ha marcat ja las horas que restan á sa vida raquítica?⁵ ¿Pot assegurar lo senyor Yxart que son escarpell finíssim manejat per ell mateix en altrás épocas no l'hauria portat á las mateixas conclusions que avuy predica? Y per cert que calificant d'época decadenta aquella anterior al 1875 en que's premiaren tantas poesias fluixas y rípiosas, al arribar tot seguit al período més culminant fins ara de la institució, la seva bona fé de crítich l'hauría obligat á inventar una altra época, afegida com un estrambot á las tres consagradas, que podia anomenar de ressurrecció ó de reviscolament segons la importancia que volgués donarli.

Nosaltres creyém que las classificacions com la establerta per lo senyor Yxart son tan perillosas com las definicions en Dret. Son bonas y fins ajudan la memoria del estudiant quan tenen lo carácter de treball de preceptiva y's refereixen á épocas que están en l'exclusiu domini del historiador, mes aplicadas als temps corrents, tenen l'inconvenient de forsar massa la consecuencia. Malaventurats los teórichs que sentin premisas gratuítas ó abstractas, perque corren lo perill d'arribar á deduccions també gratuítas.

Segons lo nostre punt de vista, donchs, no convé precipitar tant los aconteixements que ja desde ara y per endavant s'arribi a profetisar, com á consecuencia d'un principi teórich més ó menos ben aplicat lo que succehirá d'avuy per endavant. Per medi de la teoria de las tres

Jacint Torres i Reyató, Anton de P. Capmany, Francesc Xavier Tobella, Sebastià Farnés, el navarrès Artur Campion, que va llegir el discurs de gràcies, i Narcís Verdager i Callís, que va actuar de secretari. Els premis ordinaris van ser concedits així: Flor natural: Jaume Novellas de Molins, *Lo plany de la fulla*. Viola: Dolors Monserdà, *La benedicció del auba*. Accèssits: Martí Genís i Aguilar, *Lo darrer dia*, i Antoni Careta i Vidal, *La ceguesa mortal*. Englantina: Francesc Ubach i Vinyeta, *Lo vaixell dels emigrants*. Accèssits: Bonaventura Bassegoda, *La bandera gremial*, i Víctor Brossa, *Pregó*.

A més, el Consistori va crear un premi per a Ernest Soler de las Casas, per *L'esquirol y la tortuga*.

5. La maça de sant Benet era una creença popular que establia que, si cada any per sant Benet, el dia 21 de març, es resaven tres parenostres al sant, aquest avisava el fidel, tres dies abans de la mort, donant tres cops bens forts amb una maça, a fi que la persona avisada es preparés per al trànsit.

épocas, patrocinada per lo senyor Yxart, aquest ha arribat á formular negres vaticinis que Deu vulla no's compleixin; nosaltres, fins admetent tota la part d'estudi que hi ha en son treball, que es una síntesi acabada de nostre renaixement, hauríem trobat molt més científica y racional la obra de nostre crítich si hagués pogut deseixirse del motllo generalisador. ¿Per qué no estudiar pas á pas y en petits panoramas la moderna literatura catalana simbolisada principalment en los Jochs Florals, indicant per medi de finas y sobtills consideracions críticas lo desenrotllo que en ella ha tingut son lema generador de *patria, fé y amor*, únich punt de vista admirable en una crítica sincera d'aquella institució? Segurament que fentho aixís hauría arribat á certas conseqüencias que avuy veyentlas una mica lluny y aisladas en lo terreno dels fets, rebutja instintivament y han fet naixer en ell deplorables prejudicis que desvirtuan no poch la obra del crítich. Unicament aixís podía haver seguit pas á pas lo desenrotllo de la idea-sentiment *patria, alma mater* dels Jochs Florals donantlos un interessantíssim estudi literari-social justificatiu de sa tendencia principalment patriótica comensada en estrofas planívolas y de fonda anyoransa, per romansos històrichs recordadors de nostras vellas glórias que jeyan oblidadas y arribada ja á la neta y lluminosa aspiració de llibertat, al apostrof viril dirigit al poble pera que s'alsi y camini com lo tan decantat Llátzer.⁶

Podia en segon lloch seguir en sa evolució los sentiments de *fé y amor* indicantnos sas primeras manifestacions plenas d'un romanticisme de segona ma y deixatat en un sens fi d'estrofas inconsistentes, per arribar més tart, gracias á la influencia de la poesia popular y al estudi dels grans poetas moderns més avinents ab lo nostre geni, a una expressió gráfica y apartada de las antigas fórmulas.

En lo curs d'aquest análissis crítich podria observarse un fet naturalíssim. No estant reglamentat per cap poder superior la successiva aparició dels escriptors y poetas de modo que tots ells bons y mitjans figurin cada any en los Jochs Florals en número equitatiu y proporcional, á major aparició y concurrencia de bons poetas en aquell certámen correspon millor any, millor collita... y *více-versa*; per aquesta rahó si llegím ó recordém *grosso modo* lo contingut dels trenta cinch volúms dels

6. Aquest esquema d'analitzar el lema *Pàtria* segons els discursos dels presidents i de les poesies premiades és el que Ernest Moliné i Brasés farà servir vint anys més tard en el seu discurs d'ingrés a la RALBE, amb el títol *La primera vinticinquena dels Jochs Florals*.

Jochs, verdadera antologia de la nostra literatura, trobarém anys y grupos d'anys fluixos seguits de mitjans y clapats pocas vegadas d'algun any abundantíssim. Aquest es son fet contingent y per lo tant resulta poch sério fundar damunt d'ell tota la teoria transcendental. Creguins lo senyor Yxart; aixó mateix succehiria si's probés de celebrar uns Jochs Florals internacionals ahont concorreguessin tots los escriptors y poetas europeus y americans. Y es que *poeta nascitur* y las musas son senyoras molt retretas que solen escassejar las visitas á sos enamorats... cotespostos.

Consecuencia de la campanya del senyor Yxart ha sigut un recull de forsas en lo camp dels enemichs del regionalisme, dels autors despitats y dels escriptors satírics *a outrance* (la pitjor desgracia d'un home) que cada primavera ab la mateixa tornada del treball del esmentat crítich nos regalan una cansó, barreja de *trágala* y *absoltas*, en lo que ja donan per morts y ben morts els Jochs Florals. Y aquets poden respondre també cada any ben tranquils y ab vida més ufanosa la frase de Galileo.⁷

III

Probarem en nostre darrer article ab quanta lleugeresa s'ha tractat d'aplicar sobre'l front encara sonrosat y sense arrugas dels Jochs Florals l'estigma mortal de la decadencia, y avuy per completar la nostra idea tractarem de demostrar que'ls Jochs Florals son una institució viva, definida y moderna.

Los iniciadors del renaixement catalá foren á més poetas y escriptors castellans, mes al compondre en la llengua patria sentian un plaer desconegut, com si en sa fantasía vejessin somriure ab una expressió d'agrahiment infinit aquella *morta-viva* á qui ells endressaren desde la primera ratlla tots sos afectes. Sense deseixirse per aixó de la llengua castellana per no renegar de la filiació directa, desfogavan sovint sas aficions patrióticas y no precisament dintre'l terreno poétich sino també fora d'ell.

7. Evidentment, la frase omesa és *Eppur si mouve!* que es diu que va pronunciar Galileo Galilei després d'haver d'abjurar, per herética, de la seva teoria heliocèntrica.

En Balaguer,⁸ en Blanch⁹ y en Cutxet,¹⁰ per exemple, feren catalanisme econòmic y polític avans que poètic, tot y essent poetas tots tres (de diferenta importancia), y dels primers en despenjar *del mar sa-*

8. Víctor Balaguer i Cirera. Nascut a Barcelona el 1824, escriví drames històrics en castellà i fundà nombroses revistes d'ideologia progressista. És un dels reinstauradors dels Jocs Florals, els quals presidí el 1868. El seu tarannà liberal el va obligar a exiliar-se a França el 1865, on va contactar amb el moviment dels felibres. Retornat després de la Revolució de Setembre, va intervenir en la política estatal i va exercir com a ministre d'Ultramar en el regnat d'Amadeu de Savoia i en diversos governs liberals de Sagasta, després de la reinstauració de la monarquia amb Alfons XII. Va morir a Madrid el 1901. En el seu discurs dels Jocs Florals de 1868 ja va associar el renaixement literari amb el renaixement polític. Moliné i Brasés el cita pel seu catalanisme polític i econòmic, referint-se segurament a les obres *La libertad constitucional: Estudio sobre el gobierno político de varios países y en particular sobre el sistema por el que se regia antiguamente Cataluña*. Barcelona: J. Jepús, 1857, i *Estudios históricos y políticos*. Madrid: V. Suarez, 1876, sense oblidar les obres històriques *Historia de Cataluña*. Barcelona: Salvador Manero, 1860-1863. 5 v., i *Las calles de Barcelona*. Barcelona: Salvador Manero, 1865-1866. 2 v.

9. Adolf Blanch i Cortada, nascut a Alacant el 1832, va estudiar Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona i va participar en el moviment cultural de Barcelona, tant en els Jocs Florals com en la RALBL. Escriví poesies, una *Gramàtica Catalana* en col·laboració amb Antoni de Bofarull i l'obra històrica *Cataluña. Historia de la guerra de la Independencia en el antiguo Principado*. Barcelona: Tomàs Gorchs, 1861. 2 v. La citació de Moliné i Brasés és deguda, sobretot, a la seva campanya proteccionista portada a terme des de les pàgines de *La Renaixensa* en els primers anys de la dècada dels vuitanta, fins que va ser nomenat secretari de la Universitat de Barcelona, el 1885, càrrec que va exercir fins a la mort el 1887.

10. Lluís Cutxet i Font, nascut a Llívia el 1815, va estudiar medicina, que no va exercir per poder dedicar-se a la política i al periodisme. Amic personal de Víctor Balaguer, amb qui va fundar la revista *El Conseller*, va impulsar el moviment cultural català amb la publicació de poesies, recollides a les antologies *Els trobadors nous* i *Els trobadors moderns*, d'obres d'història, com ara, *Cataluña vindicada*. Barcelona: J. Jepús, 1858, en col·laboració amb Víctor Balaguer i, principalment, d'obres d'economia proteccionista, com *Ensayo económico político de la reforma de aranceles*. Barcelona: Imp. A. Gaspar, 1851, *La soberanía nacional en España*. Barcelona: Celestí Verdaguer, 1868, o *La república cubana*. Barcelona: Imp. T. Gorchs, 1870. Va morir a Barcelona el 1892.

grat la lira dels seus avis; en Piferrer,¹¹ sense haver escrit may en català feu catalanisme artístich, y en fi venia preparant ja de temps la gran evolució que avuy vejem clarament definida y caracterisada, la gran escola catalana en arts, en filosofia, en dret fins en medicina, que á mitjans del present sigle quedá ben qualificada destacantse del caórich y abigarrat espanyolisme que li servia de fondo. Naturalment que aqueixa tendencia havia de trobar sa expressió en la literatura y mes especialment en la poesia. «Lo do de la convicció, diu Víctor Hugo, ha constituhit ara y sempre la identitat mateixa del escriptor. Lo pensador d'aquest sigle pot tenir sa fe santa, sa fe útil y creure en la patria, en la inteligencia, en la poesia, en la llibertat!...» Donchs be, la majoria d'aqueixos pensadors genuinament *catalans* creyan en tot aixó y, lo que es mes extraordinari, establian tal vincle de comunitat entre totes aqueixas creencias que las feren solidarias y aixís creyan en la patria porque creyan en la poesia y creyan en la poesia porque creyan en la patria. Aixó explica clarament aquella soptada aparició de poesías catalanas en numerosas publicacions periódicas de las que'n son bona mostra las colleccions *Los trovadors nous* y *Los trovadors moderns* quals autors en sa major part sense ésser poetas estimaren per un moment la poesia porque's trobaren influhits per lo desvetllament patriórich que's propagava en totes las esferas.

Comensat lo renaixement literari catalá gracias á aquest catalanisme inmanent manifestat per la diferenciació ab los demés de tots los homes de pensament y d'acció de Catalunya, trobá ressó en tots ells y'l fomentaren y fins alguns, que per cert no eran dels cridats, també posaren á contribució sa fantasía.

Allavors se restaura'ls Jochs Florals y ells foren, com a institució literaria nascuda al calor del patriotisme, los encarregats de mantenir viu

11. Pau Piferrer i Fàbregas (Barcelona, 1818 - 1848). De familia molt humil, va aconseguir cursar la carrera de Filosofia i Lletres a Barcelona i va ser nomenat bibliotecari de la Biblioteca de Sant Joan. Per amistat amb Manuel Milà i Fontanals, se li encarregà la redacció de la part literària de l'obra *Recuerdos y bellezas de España*, il·lustrada per F. Parcerisas, de la qual van sortir els dos volums dedicats al Principat i a Mallorca. Encara que l'obra és redactada en castellà, se la considera la iniciadora del romanticisme arqueòlogic, aquell que amb la recuperació de monuments i cròniques va alimentar el naixement de la Renaixença, juntament amb la branca poètica, identificada amb els treballs de Joaquim Rubió i Ors. La mort prematura de Piferrer va tallar una prometedora carrera com a crític, exercida a les pàgines del *Diario de Barcelona*.

aquest foch sagrat; lo sacerdocí d'aquest temple quedá constituït com es natural, per los literats, los poetas, y es curiosíssim, y molt be ho feu notar lo mestre Picó en son magistral discurs de presidencia de l'any passat, com aná germinant, naixent y creixent aquella llavor patriòtica dintre'l verger de la poesia cuydat ab preferencia per los mateixos jardins que avuy s'espantan al veure com s'ha tornat arbre corpulent y frondós que si be fa semblar migradas á las demás plantas las hi dona á totas sa ombra protectora.¹²

Lo sentiment patriòtic fou, donchs, y segueix sentho, l'ànima del renaixement catalá y essent la poesia l'objecte capital y casi únich de la institució dels Jochs Florals, havia d'ésser forsosament patriòtica si volia arribar, com aixís succehí, á enaltir la restaurada institució, sempre considerada com la expressió més genuïna de dit renaixement.

Lo que en principi foren vagas aspiracions y anyoransas aná modelant sos contorns, prenent forma definida y destacantse per fí com lo sol que fongués poch á poch la boyrada que'l tapava; la idea patriòtica aná revelantse cada any ab més transparencia en los discursos presidencials entre mitj de conceptes més ó menos literaris, de senzillíssimas parabolas (la venta-fochs, la morta-viva) y á voltas de gegantinas flors retòricas. Ab la llarga cadena de discursos de presidencia se tornaren á enllassar cada any (sense haverse separat) la literatura, medi en un principi inconscient de la idea patriòtica, y aquell que hem anomenat catalanisme inmanent superior y anterior als Jochs y al mateix renaixement literari. Aixís es que veyém figurar successivament en la presidencia dels Jochs Florals las personalitats més significadas de la nostra terra en totas las esferas y de totas las ideas.¹³

12. La citació textual diu així: «L'arbre que vosaltres plantareu va refflorir: tot ell s'omplí de flor; no us dongui pena que la flor se torni fruyt; en axó, com en tot, s'ha de complir la lley. Y precisament aquest fruyt espera Catalunya que fa tant temps pateix fam y set de justicia». Ramon PICÓ i CAMPAMAR. «Discurs del President». *Jochs Florals de 1892*, p. 51.

13. La llista dels presidents confirma l'amplitud de mires de la institució a l'hora d'escollir el president del Consistori: M. Milà i Fontanals (1859); F. Permanyer i Tuyet (1860); Lluís G. de Pons i Fuster (1861); Joan Illas i Vidal (1862); Brauli Foz (1863); Joan Cortada (1864); Antoni de Bofarull (1865); Pau Valls (1866); Marià Aguiló (1867); Víctor Balaguer (1868); Adolf Blanch (1869); J.L. Pons i Gallarza (1870); Estanislau Reynals i Rabassa (1871); Josep de Letamendi (1872); Jeroni Rosselló (1873); Albert de Quintana (1874); Francesc Pelagi Briz (1875); Lluís Cutchet (1876); A. Ros d'Olano (1877);

La poesia obeheix també al sentiment de pàtria y nostres poetas fugint de las indefinidas abstraccions y de buyts cosmopolitismes cantan en catalá cosas catalanas, s'aturan devant las ruinas de nostras glorias, las recordan y al plorar sa pérdua se'ls representa en sa fantasía com visió profética la Catalunya nova bastida sobre'ls intactes fonaments d'aquellas vellas ruinas; pujan á nostras montanyas y'ns descriuhen amorosament tot lo tros de pàtria que veuhen y'ns parlan de sas tradicions y de sas costums y... també somian en lo despertament y llibertat de la terra.

Aquest es lo rasgo dominant, lo *carácter* que'ns ensenya lo crítich Taine ésser necessari en tota obra ó institució artística. Es la sal que ha de conservar la dels Jochs malgrat tots los apriorismes *decadentistas*.

Desde'l moment en que domina un carácter notable y palpitant, una institució es viva; si aquesta deu precisament son ser á aquell, es á dir, si la institució va crearse (sabentho ó no) pera representar aquell gran pensament que després la caracteriza cada dia més marcadament, la institució, á més de viva, és vigorosa. Per últim, si aquest carácter que informa una institució es *social*, es á dir, respon als sentiments de tot un poble, essent, per lo tant, lo llás d'unió entre'ls individuos, si produheix la *simpatia* entre tots ells vers un gran ideal fentlos viure una nova vida per medi d'una comunió de sentiments, aquesta institució es viva, vigorosa, definida y moderna.

Si algú contra'ls parers de Guyau, Fouillée, Renan y Taine transparentats en aquestas darreras ratllas se proposés negar als Jochs Florals ditas notas fundantse entre altres *arguments* en que son anacrónichs perquè *també* s'havian celebrat los Jochs fa cinch sigles, los hi contestarém ab paraulas d'en Renan que es impossible probar la existencia d'insectes microscòpichs á aquells que's negan á pendre'l microscopi.

J.L. Pons i Gallarza (1878); Gonçal Serraclara (1879); Teodor Llorente (1880); Jacint Verdaguer (1881); Frederic Soler (1882); M. Milà i Fontanals (1883); M. Duran i Bas (1884); V. W. Querol (1885); Valentí Almirall (1886); Jaume Collell (1887); Marià Aguiló (1888); Àngel Guimerà (1889); J. Rubió i Ors (1890); Joan Permanyer (1891); Ramon Picó i Campamar (1892). Un cop d'ull permet veure que hi ha des de federalistes destacats, com ara Gonçal Serraclara i Valentí Almirall, a conservadors, com Jaume Collell, Teodor Llorente o M. Duran i Bas, des de militars, Antoni Ros d'Olano, a metges, Josep de Letamendi, des d'escriptors, F.P. Briz, A. Guimerà i Frederic Soler a advocats, Joan Permanyer o E. Reynals i Rabassa. L'única característica comuna de tots era la defensa de la personalitat catalana en qualsevol àmbit d'actuació.